

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОМОРФОЛОГІЯ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (географія)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.07 Географія

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Геоморфологія
Викладач (і)	доц. Йосип Гілецький
Контактний телефон	+380966071716
Е-mail викладача	yosyp.hiletskyi@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/9178
Консультації	щотижня

2. Анотація до навчальної дисципліни

Дисципліна «Геоморфологія» присвячена ознайомленню студентів з особливостями рельєфу земної поверхні, його морфологією, походженням, віком, динамікою, а також про геоморфологічні процеси, їхніми механізмами, закономірностями поширення і впливу на інші складники довкілля.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Геоморфологія» є формування у студентів знань про рельєф земної поверхні, вплив ендо- та екзогенних чинників на його формування, генезис, час утворення, його динаміку, а також зростаючий вплив діяльності людини.

Ціллю викладання дисципліни є формування системних поглядів про місце і роль рельєфу земної поверхні та геоморфологічних процесів у функціонуванні географічної оболонки. Закласти основи розуміння практичного значення вивчення рельєфу земної поверхні та геоморфологічних процесів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти (за предметною спеціальністю «Географія»), що передбачає застосування законів, теорій та методів географічної науки, психології, наук про освіту і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу та створення

здоров'язбережувального освітнього середовища на рівні ЗЗСО.

Загальні компетентності

ЗК 1. Знання та розуміння предметної галузі географія і сфери майбутньої професійної діяльності.

Фахові компетентності:

СК 7. Здатність розкривати сутнісні ознаки географічних явищ, процесів, розв'язувати географічні задачі та практичні завдання.

СК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі, реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні їм процеси.

Програмні результати навчання:

ПРН 01. Демонструвати знання і розуміння фундаментальних понять, закономірностей, законів, концепцій і теорій географії, включаючи суміжні галузі науки (геологія, фізика, математика).

ПРН 05. Оволодіння методологічними підходами, конкретними методами та прийомами дослідження, які використовуються у процесі географічного вивчення глобальної, регіональних та локальних геосистем.

ПРН 07. Забезпечувати безпечно проведення географічних та краєзнавчих досліджень у лабораторних і польових умовах відповідно до норм екобезпеки.

ПРН 13. Здатність чітко і логічно відтворювати базові знання з географії, компетентно розкривати сутність та цінність результатів нових наукових досліджень, нових тенденцій розвитку людської цивілізації.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	A4.07 Географія	1	нормативна

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	лабор. заняття	сам. роб
Лекція 1. Об'єкт, предмет, завдання та структура геоморфології.	2		4
Лекція 2. Основні методологічні положення геоморфології та загальні відомості про рельєф.	2		4
Лекція 3. Геолого-тектонічна будова земної кори і рельєф. Рельєф і клімат.	2		4
Лекція 4. Ендогенні чинники формування рельєфу. Тектонічні рухи та морфогенез	2		4
Лекція 5. Магматизм і рельєфоутворення. Рельєф материкових платформ і рухомих поясів	2		4
Лекція 6. Рельєф океанічного дна.	2		4
Лекція 7. Екзогенні процеси та рельєф. Вивітрювання та формування рельєфу	2		4
Лекція 8. Флювіальний рельєф.	2		4
Лекція 9. Гляціальні та перигляціальні процеси й форми рельєфу	2		4

Лекція 10. Аридні процеси й еолова морфоскульптура.	2		4
Лекція 11. Карстові та схиліві геоморфологічні процеси і форми земної поверхні.	2		4
Лекція 12. Берегові геоморфологічні процеси і форми земної поверхні.	2		4
Практичне заняття. Основні теоретико-методологічні положення геоморфології.		2	4
Практичне заняття. Загальні закономірності будови рельєфу Землі. Аналіз тематичних карт атласу..		2	4
Практичне заняття. Класифікація тектонічних рухів. Рельєфоутворювальна роль давніх коливальних локальних неотектонічних і сучасних рухів земної кори. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Землетруси та їх вплив на формування та зміни рельєфу. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Магматизм, його різновиди. Морфологічні відмінності вулканів. Роль вулканічних процесів у формуванні рельєфу.		2	4
Практичне заняття. Рельєф материкових платформ.		2	4
Практичне заняття. Рельєф рухомих поясів материкових виступів.		2	4
Практичне заняття. Принципи класифікації структурних елементів земної кори Світового океану. Структури океанічного ложа. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Екзогенні морфодинамічні процеси. Вивітрювання і формування рельєфу. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Робота поверхневих текучих вод, що створюють флювіальний рельєф.		2	4
Практичне заняття. Процеси екзарації та денудації, форми рельєфу утвореного льодовиком.		2	4

Практичне заняття. Кріогенні процеси та форми рельєфу.		2	4
Практичне заняття. Геоморфологічні процеси і форми рельєфу, що пов'язані з еоловою діяльністю.		2	4
Практичне заняття. Карст і суфозія, умовами їх утворення, форми поверхневого і підземного карсту.		2	4
Практичне заняття. Схилі гравітаційні процеси та рельєф схилів.		2	4
Практичне заняття. Берегові процеси й форми рельєфу. Екзогенні процеси на дні морів та океанів.		2	4
Практичне заняття. Площинна (схилова) та лінійна (яркова) ерозія у флішових областях Українських Карпат. Руслові процеси та селі у флішових областях Українських Карпат.		2	4
Практичне заняття. Гравітаційні та гідрогенно-гравітаційні, Нівальні, нівально-гравітаційні та кріогенні процеси у флішових областях Українських Карпат.		2	4
ЗАГ.:	24	36	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання курсу відбувається згідно з Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника . Загальна максимальна сума становить 100 балів.
Практичні заняття	Робота на практичних заняттях включає аналіз тематичних картографічних матеріалів, підготовку доповідей та презентацій, проходження тестування на сайті дистанційного навчання. Тематичних онлайн-тест із знання теоретичного лекційного матеріалу на якому базується практичне заняття зазвичай студенти проходять на початку заняття. За виконання усіх тематичних онлайн-тестів студент може отримати за семестр максимум 25 балів. За виступи на практичних заняттях та контрольні з комплексного аналізу тематичних карт ще 20 балів, тестування контролю тем для самостійного опрацювання – 5 балів.

Умови допуску до підсумкового контролю	Студент повинен відвідати більше 50% лекційних занять, пройти усі тематичні онлайн-тестування, та тестування із тем для самостійного опрацювання, мати не менше дев'яти оцінок за роботу на практичних заняттях. Сумарно для допуску до екзамену студент повинен набрати не менше 25 балів.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – екзамен. Форма здачі – виконання тестових екзаменаційних завдань, які охоплюють знання з усіх тем та містять практичні завдання, на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Підсумкова оцінка є сумою оцінок набраних за поточний контроль (максимум – 50 балів) та екзаменаційної (максимум – 50 балів).

7. Політика навчальної дисципліни

Основою політики курсу є взаємоповага у спілкуванні та фокусування на навчанні. Телефони під час занять повинні бути переведені в беззвучний режим, а відлучення з аудиторії для спілкування допускаються тільки в нагальних випадках. Під практичних очних занять студенти повинні бути готові до виконання тестових завдань за матеріалами лекцій на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Під час онлайн-занять студенти повинні бути готові вмикати камеру та мікрофон у разі потреби.

Академічна доброчесність: Користування довідковими джерелами, підручниками і т. ін. під час проходження тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів чи нескладання тестування відповідно до [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf). https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

Відвідування занять є важливою складовою навчання. При виставленні підсумкового балу обов'язково враховується своєчасне виконання практичних робіт та проходження контрольних тестів із тем. Враховуються результати відпрацювання з поважної причини пропущених занять.

Якщо студент пропустив заняття і не зміг виконати контрольні роботи у встановлені терміни через хворобу або з інших поважних причин, документально підтверджених відповідною організацією, він має право на перенесення терміну здачі робіт. Пропущені контрольні тестування із тем відпрацьовуються впродовж місяця, КСР – впродовж тижня шляхом складання тестів у системі дистанційного навчання.

Студентам, котрі навчаються за **індивідуальним графіком**, дозволяється вільне відвідування лекцій та опрацювання лекційного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх розрахункових контрольних робіт відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf). <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>. Студент повинен звернутися з запитом щодо індивідуального графіку навчання впродовж двох тижнів після початку семестру. Викладач формулює завдання для студента, що навчається за індивідуальним графіком, протягом тижня після такого звернення студента і надає

матеріали та завдання для виконання синхронно з видачею завдань для студентів, що навчаються очно.

Неформальна освіта: Сертифікат про успішне проходження курсу, зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни, дає можливість доповнити бали за підсумковий контроль згідно з [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#). <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Цю можливість, а також назви та програми курсів, бажано обговорити з викладачем завчасно.

8. Рекомендована література

1. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 292 с.
2. Волощук М.Д., Гілецький Й.Р. Водно-ерозійні процеси у природних комплексах Українських Карпат : монографія / М.Д. Волощук, Й.Р. Гілецький. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2022. 124 с.
3. Гілецький Й. Р., Закутинська І. І. Гіпсометрія рівнинних територій України у картографічних ресурсах та підручниках з географії / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. № 8. 2025. С.17–27.
4. Гілецький Й. Учителям географії про карпатську гірську країну, Українські Карпати та сучасні підходи до їх регіоналізації. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2025. Вип. 41. С. 18–26. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2025-41-02>.
5. Дидактичний матеріал з геоморфології для спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Географія». Івано-Франківськ, 2007.
6. Ковальчук І.П., Дубіс Л. Ф. Сучасна українська геоморфологія: здобутки, проблеми, перспективи (до 70-річчя кафедри геоморфології і палеогеографії ЛНУ імені Івана Франка). Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій: збірник наукових праць. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. Вип. 1 (12). С. 179–196.
7. Колтун О.В., Ковальчук І.П. Антропогенна геоморфологія: Навч. посібн. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 194 с.
8. Кравчук Ярослав. Рельєф Українських Карпат : Монографія. Львів.: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 576 с.
9. Морфодинамічні процеси у Західному регіоні України: розвиток та екологічні наслідки : монографія / [Р. М. Гнатюк, Л. Ф. Дубіс, Г. Р. Байрак та ін.] за ред. Р. М. Гнатюка, Л. Ф. Дубіс. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 292 с.
10. Павловська Т. С., Ковальчук І. П. Геоморфологія : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / Т. С. Павловська, І. П.Ковальчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 348 с.
11. Стецюк В. В., Ковальчук І. П. Основи геоморфології. Київ, «Вища школа», 2005. – 495 с.
12. Рельєф України. Навчальний посібник/ [Б.О. Вахрушев, І.П.Ковальчук, О.О.Комлев, Я.С.Кравчук, Е.Т.Палієнко, Г.І.Рудько, В.В.Стецюк]; За загальною редакцією В.В.Стецюка. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 688 с.
13. Рудько Г.І. Геологія з основами геоморфології: підручник для студентів екологічних і географічних спеціальностей / Г.І. Рудько, О.М. Адаменко, О.В. Чепіжко, М.Д. Крочак. – Чернівці: «Букрек», 2010. 400 с.
14. Сливка Р., Венгерчук С. Лабораторний практикум з геоморфології. Івано-Франківськ, 2004. 65 с.
15. https://stud.com.ua/153158/geografiva/zagalni_pitannva#937

Викладач: доцент Йосип Гілецький